

تحلیلی بر مفهوم فرهنگ شهری و تاثیر آن در جذب گردشگر فرهنگی*

(بررسی چند مصداق جهانی)

دکتر فرح حبیب**، دکتر مهدیه حسینی نیا***

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۴/۰۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۱/۰۵/۱۶

چکیده

امروزه گردشگری فرهنگی پدیده‌ای اجتماعی است و شهرها همانند متنی فرهنگی در ایجاد تجارب فرهنگی و انتقال معانی فردی و جمعی افراد مطرح می‌باشند. این بحث در بررسی مفهوم فرهنگ شهری، با رویکردی تحلیلی به تبیین چارچوبی حاصل از مؤلفه‌های آن پرداخته و سپس در بررسی تاثیر آن در جذب گردشگر فرهنگی و با توجه به ویژگی تجارب وی، به روشی تحلیلی-مقایسه‌ای با تمرکز بر مصادیقی چند از تجارب جهانی، به چگونگی تأثیر مؤلفه‌ها می‌پردازد. نتایج پژوهش بیانگر آن است که گردشگر فرهنگی به دنبال تجاربی موثق و گردشگری فرهنگی تحت تأثیر مؤلفه‌های به هم پیوسته فرهنگ شهری بوده که خود متأثر از مؤلفه‌های فضای شهری می‌باشند. به طور کل این مؤلفه‌ها شامل مؤلفه کالبد (متن فرهنگی و تاریخی)، عملکرد (تنوع فعالیت‌ها در مشارکت فرهنگی) و معانی فرهنگی در عرصه عمومی بوده که همگی در ارتباطی پیوسته و نمادین می‌باشند.

واژه‌های کلیدی

فرهنگ شهری، گردشگر فرهنگی، فضای شهری، گردشگری فرهنگی

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری مهدیه حسینی نیا با عنوان «رویکردی تحلیلی به چگونگی تأثیر و نقش فضای شهری در جذب گردشگر فرهنگی» است که در بهمن ماه ۱۳۹۰ در دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات ارائه شده است.

** دانشیار، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

*** دانش آموخته دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران. (مسئول مکاتبات)

Email: mah.h.nia@gmail.com

Email: f.habib@srbiau.ac.ir

مقدمه

با چگونگی ارتباط با فضای شهری ارائه گردید، سپس با رویکردی تحلیلی به بررسی تعاریف مفهومی گردشگری و ویژگی های تجارب گردشگر فرهنگی معاصر از دیدگاه اندیشمندان پرداخته شد و با ارائه مدلی تحلیلی جهت تبیین مفهوم فرهنگ شهری و اجزاء و مؤلفه های تاثیرگذار آن در چگونگی جذب گردشگر فرهنگی به آزمونی تحلیلی - مقایسه ای از چند مصداق جهانی پرداخته شد.

روش تحقیق

رویکرد اصلی پژوهش تحلیلی است و بر مطالعات کتابخانه ای و اسنادی استوار است. اهداف مورد نظر از انجام تحقیق شناسائی و تبیین اجزاء و مؤلفه های فرهنگ شهر و همچنین تبیین وجود تأثیر مؤلفه های مربوطه در جذب گردشگر فرهنگی است. لذا بعد از بررسی دیدگاه اندیشمندان فرهنگ شهری با روش تحلیل محتوای متن و همچنین بررسی تحلیلی تعاریف مفهومی گردشگری و ویژگی های تجارب گردشگر فرهنگی معاصر از دیدگاه اندیشمندان آن، به ارائه چارچوبی حاصل از اجزاء و مؤلفه های سازنده فرهنگ شهری پرداخته و سپس جهت تبیین مفهوم فرهنگ شهری و اجزاء و مؤلفه های تأثیرگذار آن در چگونگی جذب گردشگر فرهنگی به آزمونی تحلیلی - مقایسه ای از چند مصداق جهانی می پردازد.

تحلیلی بر آرای برفی اندیشمندان درباره مفهوم فرهنگ شهری

در بررسی مفهوم فرهنگ شهری، اندیشمندانی همچون جانانان رابان^۱ (۱۹۷۰) و رولات بارت^۲ (۱۹۷۲) به عرصه های عمومی و متنی از فضاهای عمومی فرهنگی نه صحنه ای ویتترین شده اشاره نمود (Rethinking Cities Ltd., 2007: استیونسون، ۱۳۸۸) و لوئیس مامفورد^۳ (۱۹۹۰) از بناها و یادمان های کالبدی فرهنگی یاد می نماید که در هر دوره زمانی در کنار هم چیده می شوند (مامفورد، ۱۳۸۵)، بنیامین^۴ (۱۹۹۰) بر فضاهای کالبدی تاریخی - فرهنگی به مثابه لایه ای از فضاهای فرهنگی معنا دار در شهر (استیونسون، ۱۳۸۸) و شارون زوکین^۵ (۱۹۹۵) بر کالبد معمارانه، ابزارهایی جهت حفظ فرهنگ و لذا میراث فرهنگی - محلی تأکید می نمایند (Zokin, 1995).

در این میان دبورا استیونسون (۲۰۰۳) نیز بر متنی فرهنگی به شکلی مجزا از یک اثر یادمانی فرهنگی و یا به گونه ای ترکیبی در فضای شهر و به صورت عرصه هایی عمومی از محلات و فضاهای عمومی اشاره دارد (استیونسون، ۱۳۸۸) که در واقع همگی به طور غیر مستقیم فرهنگ شهری را واجد عرصه های عمومی - فرهنگی، همراه با ویژگی های کالبدی حاصل از قرائت هایی از متنی فرهنگی و در برگیرنده

هر مجموعه خودگردان بشری واجد سیستم اجتماعی - فرهنگی می باشد که ضمن دارا بودن تمامی سازمایه های فنی، اجتماعی، منحصر به فردش واجد گوناگونی های بسیاری از نظر ساخت و سازمان می باشد (آسوری، ۱۳۸۱). به بیان دیگر فرهنگ در طول تاریخ دانشی ذهنی است که به صورتی عینی بدل گردیده و در این میان نه تنها محتوای پیام را شامل می گردد، بلکه ابزارهای انتقال پیام را نیز در بر می گیرد (مددی، ۱۳۸۵).

از سوی دیگر گردشگری شهری پدیده ای اجتماعی است و گردشگر فرهنگی به دنبال تجربه تغییرات جهان معاصر هم در ترکیبی از اشکال کالبدی و هم در قالب توانمندی های اجتماعی - فرهنگی در مقایسه با فضای فرهنگی خود است (Gospodini, 2001) و حداقل در پاسخ به وضعیت نامطلوب شهرهای امروز ایران که با فقدان فضاهای شهری مواجه اند (جهان بین، ۱۳۸۸)، «در شهرها مزوج شدن فرهنگ و گردشگر متضمن موفقیت است» (Jelincic, 2001, 1) و فرهنگ به مثابه بهترین منبع گردشگری شهری می تواند میراث های آشکار و غیر آشکارش را برای گردشگر فرهنگی عیان نماید (Ibid, 2001). چراکه ارتباط متقابل فرهنگ ها امکان انتخابی گسترده را در اختیار انسان گذاشته و به وی فرصت می دهد که در حیطه های گوناگون حاضر باشد (حیب، ۱۳۸۸). از دهه ۱۹۷۰ میلادی رویکرد فرهنگی جدیدی تحت تاثیر پسا ساختار گرایی و در جهت عکس رویکرد آرمان شهری به وجود آمد؛ به طوری که استیونسون (۲۰۰۳)، بخش اصلی تحلیل های این مطالعات فرهنگی را از این زمان در درون شهر (فرهنگ شهری) و برای مخاطب به مثابه قرائت هایی از متنی فرهنگی در فضای شهر قلمداد نموده که خواستار درک فرهنگ و زندگی روزمره شهر به گونه ای است که وجود دارد، نه آن گونه ای که باید باشد (استیونسون، ۱۳۸۸).

پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سؤال است که آیا فرهنگ شهری می تواند تاثیر در جذب گردشگر فرهنگی داشته باشد؟ جهت رسیدن به پرسش مذکور می بایست به تعریف و تدقیق بیشتر مفاهیم مرتبط با آن پرداخت. از این رو پرسش اصلی به زیر مجموعه هایی تقسیم می گردد که شامل سؤالات ذیل است:

ویژگی ها و مؤلفه های تعریف کننده فرهنگ شهری چیست؟
با توجه به ویژگی تجارب گردشگر فرهنگی، مؤلفه های تعریف کننده فرهنگ شهری چگونه می توانند در جذب گردشگر فرهنگی تاثیر گذار باشند؟

لذا با بررسی و تحلیل دیدگاه نظریه پردازان در مفهوم فرهنگ شهری، چارچوبی حاصل از اجزاء و مؤلفه های سازنده فرهنگ شهری در رابطه

بناها، یادمان ها و میراث تاریخی - فرهنگی بر می شمردند. در حقیقت همه اندیشمندان مذکور علاوه بر مؤلفه های عرصه عمومی و کالبد فرهنگی در مفهوم فرهنگ شهری، بر مؤلفه عملکرد (تعاملات اجتماعی - فرهنگی و ارتباط فرد با فضا) و مؤلفه معنا (جو حاکم به معنای ارزش ها و مفاهیم غالب نهفته در فضای فرهنگی شهر) نیز تأکید نموده اند؛ به طوری که رابان از مؤلفه عملکرد در فضای فرهنگی شهر به تجارب شهری روزمره و انفرادی لحظات زیسته و از معنا به اسطوره ها، رؤیاهای، آرزوها و همه قصه های مردمی اشاره می نماید (همان). لوئیس مامفورد از عملکرد به روابط منسجم اجتماعی که زاینده نیازهای اجتماعی انسان بوده یاد می نماید و معتقد است که در قالب آیین ها و تشریفات فرهنگی که نشانگر مؤلفه معنا هستند نمود می یابند (مامفورد، ۱۳۸۵). بارت و بنیامین بر ارتباط، پرسه زدن و تجربه فردی فرد و کشف فضای نمادین فرهنگی تأکید نموده که به شناخت تاریخی مفاهیم و ارزش های غالب فرهنگی در لایه معنا منجر می گردد (استیونسون، ۱۳۸۸) و در نهایت زوکین و استیونسون از مؤلفه عملکرد به تعاملات فرهنگی - اقتصادی فرد در تجربه فردی وی در فضا و در ارتباط با تجربه زندگی روزمره شهر که نهایتاً فرد به کشف فرهنگ عامه مشترک (متن فرهنگی شهر) و بینش هایی از هویت جمعی فضا نائل می گردد، اشاره می نماید (همان). دیدگاه همه مفسرین مذکور در جدول ۱ تحلیل و جمع بندی گردیده است. این در حالی است که بسیاری از مفسران و اندیشمندان فضای شهری نیز مانند کامیلوسیت^{۱۷} (۱۹۰۳)، پاتریک گدس^{۱۸} (۱۹۶۱)، جین جیکیز^{۱۹} (۱۹۶۱)، ادموند بیکن^{۲۰} (۱۹۷۵)، امس راپاپورت^{۲۱} (۱۹۷۷)، مانوئل کستلز^{۲۲} (۱۹۷۷)، راب کریبر^{۲۳} (۱۹۷۹)، کریستین نوربرگ شولتز^{۲۴} (۱۹۸۰) و بسیاری دیگر در تعریف فضای شهر به مؤلفه و یا مؤلفه های نمادین کالبد، عملکرد، معنا در درون عرصه عمومی و نمادین اشاره نموده اند.^{۲۵} لذا در تجمیع دیدگاه ایشان فضای شهری را نیز می توان عرصه ای عمومی با مؤلفه کالبد که در برگیرنده فعالیت ها و تعاملات اجتماعی افراد می باشد دانست که فرد از طریق ارتباط با مجموعی از نمادها و نشانه های کالبدی به کشف معنای آن فضا (بستر فرهنگی و جامعه شناسانه حاصل از ارزش های فرهنگی - تاریخی شهر) نائل می گردد. بنابراین فرهنگ شهری متأثر از مؤلفه های تشکیل دهنده فضای شهری بوده (شکل ۲) و غالب اندیشمندان آن از اشتراک و هم پوشانی مؤلفه های فرهنگ در فضای شهری در قالب علائم، نشانه ها و نمادهای کالبدی از متن فرهنگی شهر یاد نموده (جدول ۱) و معتقدند که فرد از طریق ارتباط با متن فرهنگی - کالبدی شهر و ایجاد تعاملات اجتماعی و تجربه فردی حاصله در فضایی نمادین به کشف ارزش های فرهنگی زندگی ساکنان در عرصه های عمومی نائل می گردد.

از سوی دیگر برخی از اندیشمندان فرهنگ شهری، به ویژگی کیفی تجربه فرد از فرهنگ در فضای شهر نیز اشاره نموده اند؛ به طوری که رابان از تجربه فردی بر تفاسیر شخصی فرد از کشف ویژگی ها و عناصر نمادین زندگی روزمره و جو فرهنگی حاکم در فضای شهر تأکید نموده (Rethinking Cities Ltd., 2007)، بارت به ارتباط، پرسه زدن و تجربه فردی و کشف ویژگی های فضا اشاره داشته (استیونسون، ۱۳۸۸) بنیامین از پرسه زدن فلانور^{۲۶} در شهر قرن نوزدهم پاریس جهت کشف فضا حکایت نموده (همان)، زوکین به تجارب فردی و لذا گنجینه هایی از صورت ها و خاطرات نمادینه شده (Zokin, 1995) و استیونسون به تجربه فرد از زندگی روزمره شهر اشاره می نمایند (استیونسون، ۱۳۸۸). لذا ارتباط میان وجوه عینی، اجتماعی و ذهنی فرهنگ در فضا از یک سو و وجوه کیفی آن از سوی دیگر را می توان در تکمیل جدول ۱ در شکل ۱ خلاصه نمود.

مفهوم گردشگری فرهنگی و ویژگی های تجارب گردشگر فرهنگی از دیدگاه اندیشمندان

امروزه گردشگری به پدیده ای فرهنگی عظیم و متأثر از جهان پست مدرن از حالت گردشگری توده ای به شکل های منعطف از آن که تنوع، تجربه گرایی فردی و غیره مطرح می باشد، تغییر یافته است (Gospodini, 2001). از سوی دیگر فرهنگ در جوامع پسا صنعتی می تواند جاذب گردشگرانی باشد که در پی مکان هایی با فرهنگ سنتی اند تا اصالت معنایی را در آن تجربه کنند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶، ۸۶). در گزارش ارائه شده برای کمیته مسافرت اروپایی^{۲۷} و سازمان گردشگری جهانی^{۲۸} در ۲۰۰۵، تعاریف مفهومی - تجربی متعددی از گردشگری فرهنگی ارائه شده که دلالت بر ماهیت و معنای تجارب گردشگر فرهنگی دارد. در این تعاریف بر اساس منابع متعدد، گردشگری فرهنگی را بازدید، کسب تجربه و حضور افراد در جامعه غیر میزبان، با انگیزه کامل به تعامل و ارتباط با میراث، جذابیت های فرهنگی و یا سبک زندگی علمی، هنری، تاریخی و بومی که بیانگر ویژگی های موثق یک جامعه است، تعریف می نمایند (Lord, 1999; Lagroup and Interarts, 2005; Dumont et al., 2005). در واقع گردشگران جوامع معاصر به دنبال تجارب فرهنگی اصیل اند؛ به طوری که برخی نویسندگان بر فرهنگ تأکید نموده و آن را سنگ بنای توسعه گردشگری قلمداد می نمایند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶). آنها معتقدند گردشگران فرهنگی به دنبال تجربی واقعی و موثق بوده و موفقیت گردشگری فرهنگی در شهر را با توسل بر فرهنگ شهری و بومی قلمداد می نمایند. زوکین (1995) در نفی ماهیت اقتصاد نمادین که اغلب در تضاد با ساختارهای محلی به سوی همسانی در عرصه

جدول ۱: جمع بندی دیدگاه اندیشمندان در مورد فرهنگ شهری

دیدگاه اندیشمندان	عرصه (عمومی)	کالبد	اشتراک کالبد و عملکرد	عملکرد	اشتراک عملکرد و معنا	معنا	ویژگی‌های تجربه فرد از فرهنگ در فضای شهر
چانگوان ریان (۱۹۷۰)	عمومی	کالبد نمادین «شمن شهری نمادین»	نشانه‌ها، عناصر نمادین حاکی از شمن شهری و ارتباط فرد و تمامات اجتماعی با آن‌ها	تجربه اصلی و روزمره حاصل از تعامل اجتماعی و تفاسیر فردی (نه پشت صحنه و نه صحنه‌سازی شده)	ارتباط نمادین با نشانه‌ها و ارزش‌های درونی جامعه (افسانه‌ها، اسطوره‌ها و آرزوها، کابوس‌ها و قصه‌هایی که مردم خلق می‌کنند)	ایجاد تجارب فردی، تفاسیر فردی از کشف ویژگی‌ها و عناصر نمادین زندگی روزمره و جو فرهنگی حاکم	
لئوس مامفورد (۱۹۹۰)	عمومی	بناها و یادمان‌ها «میراث فرهنگی» در طی زمان	علائم ماندگار و نمادها و ارتباط نمادین فرد با آن‌ها که ترجمه محتوا اند	روابط منسجم اجتماعی زاینده نیازهای اجتماعی	علائم ماندگار نمادگونه و ارتباط نمادین فرد با آنها که ترجمه محتوا اند	هنرها، عادات، ارزش‌ها (در قالب آیین‌ها و تشریفات)	
رولان بارت (۱۹۷۳)	عمومی	کالبد نمادین، «شمن شهری نمادین»، مصنوعات نشات یافته از تاریخ و فرهنگ	کشف علائم و رمزهای نمادین؛ عملکردها و ارتباط نمادین فرد با زندگی روزمره و فرهنگ شهری	پرسه زدن و تجربه و تعامل در فضای شهری	کشف نشانه‌های نمادین در ارتباط فرد با متن فرهنگی	ایدئولوژی و ارزش‌های بنیادین حاصل از تاریخ و فرهنگ (متن فرهنگی)	ارتباط، پرسه زدن و تجربه فردی و کشف ویژگی‌های فضا
بنیامین (۱۹۹۰)	عمومی	کالبد تاریخی و فرهنگی	نمادینه سازی (مبنی از صورت‌ها و خاطرات)	زندگی روزمره و تعامل و تجربه و مبادلات فرهنگی در فضاهای غیر قابل پیش بینی شده	نمادینه سازی (مبنی از صورت‌ها و خاطرات)	شناخت تاریخی مفاهیم و ارزش‌های فرهنگی حاکم	پرسه زدن فلاطور در شهر قرن ۱۹ پاریس جهت کشف فضا
شارون زوکین (۱۹۹۵)	عمومی	میراث محلی کالبدی و تاریخی و آنچه به آن مکان تعلق دارد (در قالب کالبد معماریانه)	کشف نمادها و نشانه‌ها (متن از طریق آن خوانده می‌شود)	تامل و تجربه و مشارکت حاصل از زندگی روزمره	کشف نمادها و نشانه‌ها (متن از طریق آن خوانده می‌شود)	فرهنگ عمومی و آنچه که به یک مکان خاص و به یک ملت تعلق دارد (فرهنگ عامه مشترک)	ارتباط و کسب تجارب فردی
دیورا استیونسون (۲۰۰۲)	عمومی	متنی فرهنگی به صورت کالبد مجزا یا ترکیبی (نمادین)	کشف نمادها و نشانه‌ها (متن از طریق آن خوانده می‌شود)	تامل و تجربه و مشارکت حاصل از زندگی روزمره	کشف نمادها و نشانه‌ها (متن از طریق آن خوانده می‌شود)	معنای و ارزش‌های فرهنگی درونی (متن فرهنگی شهر و پیش‌پا نی از هویت جمعی)	کسب تجارب فردی از زندگی روزمره شهر

ترکیبی به هم پیوسته و نمادین از مولفه کالبد میراث فرهنگی، بناهای یادمانی و متن فرهنگی شهر، عملکردها و تعاملات اجتماعی و فرهنگی همراه با زندگی روزمره شهر توسط مجموعه‌ای از نشانه‌ها و نمادهای کالبدی و غیر کالبدی و لذا درک ارزشهای فرهنگی در عرصه عمومی

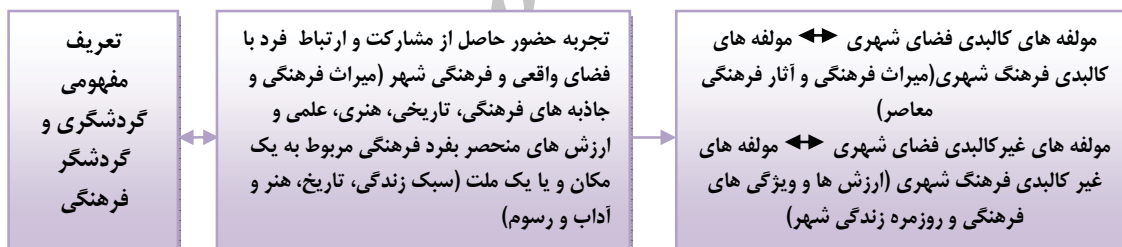
شکل ۱: ارتباط میان وجوه عینی، اجتماعی و ذهنی فرهنگ در فضای شهر از یک سو و وجوه کیفی آن از سوی دیگر (تجربه فردی حاصل از ارتباط و تعامل واقعی و موفق وی از تاریخ و مفاهیم فرهنگی و با زندگی روزمره فضای فرهنگی شهر)

شهری در شکل گیری تجارب موثق گردشگر فرهنگی اشاره دارند (Jelincic, 2001; Fox, 2001; Schouten, 2001). لذا ارتباط میان تعریف مفهومی گردشگری و گردشگر فرهنگی معاصر، ویژگی های موثق و واقعی در مفهوم فرهنگ شهری برآمده از تعاریف و دیدگاه نظریه پردازان در ارتباط با مؤلفه های فضای شهری را می توان به صورتی که در شکل ۲ ارائه شده است خلاصه نمود:

فرضیه و مدل تملیلی پژوهش

در راستای پاسخ به سؤالات مطرح شده در ابتدای مقاله، فرضیه پژوهش مبنی بر این که «فرهنگ شهری واجد مؤلفه هایی است که به نظر می رسد با توجه به ویژگی های تجارب گردشگر فرهنگی در جذب ایشان نقش مؤثری دارند» شکل می گیرد. لذا بر اساس همه مفاهیم ارائه شده و جمع بندی و تحلیل آنها در جدول ۱ و اشکال ۱ و ۲، مدل تحلیلی پژوهش در جدول ۲ قابل ترسیم است. بنابراین جهت اثبات فرضیه مورد نظر به آزمونی تحلیلی - مقایسه ای از چند مصداق جهانی پرداخته می شود (جدول ۳).

جهانی حرکت می نماید، میراث فرهنگی محلی، آثار فرهنگی نوآورانه و ویژگی های فرهنگی (غیر کالبدی) را پاسخی موثق به نیاز گردشگران فرهنگی قلمداد می نماید (Gospodini, 2002a; Zukin, 1995)، دکسترلرد (۱۹۹۹) با اشاره بر جذابیت های فرهنگی فضاهای شهری در جذب گردشگر فرهنگی بر آثار تاریخی فرهنگی کالبدی و ویژگی های فرهنگی غیر کالبدی شهرها تاکید می نماید (Lord, 1999). گاسپادینی (۲۰۰۲، ۲۰۰۱) نیز با عنایت بر اهمیت فرهنگ در جذب گردشگر فرهنگی بر تغییرات کالبدی - عملکردی فضاهای شهری و رای زندگی روزمره گردشگر تأکید نموده و معتقد است این تغییرات می تواند گسترده ای از میراث کالبدی فرهنگی، آثار فرهنگی معاصر و همچنین فعالیت های فرهنگی روزمره شهر را با چیدمانی کاملاً متفاوت برای گردشگر فرهنگی در فضای شهر ارائه نماید (Gospodini, 2001; 2002a; 2002b). همچنین جلینسیک (۲۰۰۱)، فاکس (۲۰۰۱)، اسکوتن (۲۰۰۱) و بسیاری دیگر نیز تمایزات فرهنگی را منبع اصلی در جذب گردشگر فرهنگی دانسته و بر میراث فرهنگی و آثار فرهنگی معاصر و ویژگی های فرهنگ

شکل ۲. ارتباط میان تعریف مفهومی گردشگری و گردشگر فرهنگی معاصر، فرهنگ شهری و فضای شهری برآمده از تعاریف و دیدگاه اندیشمندان

جدول ۲. مدل تحلیلی پژوهش در تبیین مؤلفه های فرهنگ شهری و چگونگی تأثیر آن در جذب گردشگر فرهنگی مبتنی بر تعاریف و دیدگاه اندیشمندان

تجربه گردشگر فرهنگی در فضای شهری	معنا	عملکرد			کالبد	عرصه عمومی
		اشتراک عملکرد و معنا نمادین	تعامل و مشارکت اجتماعی	اشتراک کالبد و عملکرد نمادین		
تجربه ای موثق و واقعی (مؤلفه های کالبدی = مرتبط با کالبد فرهنگ شهری / مؤلفه های غیر کالبدی = مرتبط با ویژگی های غیر کالبدی فرهنگ شهری)	ارزشهای مبتنی بر فرهنگ شهری (گذشته و معاصر)				مبتنی بر فرهنگ شهری (گذشته و معاصر)	

(Source: Penine Waterway, 2010)

شکل ۳. نمونه موردی، کسل فیلد انگلستان

است (Ibid). امروزه این موضوع به صورت پدیده فرهنگی جدیدی در قالب سه ارائه متفاوت ذیل مورد توجه گردشگران فرهنگی در سراسر دنیا قرار گرفته است (Ibid) (شکل ۴).

جهانی سازی فرهنگ هیپ- هاپ، ریتم های محلی، موسیقی، لباس و زبان آنها که تبدیل به نشانه های جهانی شده و از طریق سرمایه گذاری شرکت های بزرگ آمریکایی اشاعه یافته است؛ به طوری که با پنهان کاری و یا شبیه سازی از آن، واقعیت فرهنگی مذکور به علائم جهانی تبدیل و در سطح جهانی کپی گردیده است؛ ارائه ای نمادین و تناثر گونه از مشکلات اجتماعی و فرهنگ شهری ایشان همراه با لذت و تجربه در تعامل و حضور اجتماعی گردشگر در رقص ها، ریتم های موسیقی و فریاد های حلقه ای و پر از لفاظی از طریق پیاده روی و تجربه گردشگر در جشنواره های خیابانی؛ ارائه تکامل یافته نهایی مربوط به گردشگرانی می گردد که امروزه طالب اصالت و تجربه اصیل فرهنگی اند. واقعیتی ناب و نمادین از فرهنگ شهری، تجربه ای در تالار ها و فضاهای شهری فقیر نشین شهر هارلم و بروکس^{۲۲} از موسیقی اصیل، زمزمه های خیابانی، بازی های لفاظی اصیل در قالب تصاویر، نقاشی های دیواری و نمایش های خیابانی.

فضای ادبی - گردشگری پرنس ادوارد^{۲۳} در کانادا

جزیره پرنس ادوارد در کانادا محل زندگی نویسنده ال. ام. مونتگومری^{۲۴} (۱۹۴۲-۱۸۷۴) است که رمان خانه شیروانی سبزش تصویری زیبا از سرزمین شاهزاده ادوارد را ارائه می نماید (Fawcett and Carmack, 2001). تجربه ای اصیل^{۲۵} از فضای تاریخی- فرهنگی داستان، خانه شیروانی

بررسی چند مصداق جهانی

کسل فیلد در منچستر^{۱۹}

فضای کسل فیلد ابتدا به سال ۷۹ میلادی با تشکیل اولین مستعمره رم و دهکده ای در اطراف دژ نظامی به وجود آمد و در قرن ۱۸ با ایجاد کانال های دست ساز و پل های چدنی و آجری، اولین راه آهن مسافری و انبار ذخیره کالا تا سال ۱۹۶۰ میلادی به اولین شهر صنعتی پر رونق جهان بدل گردید که از آن تاریخ به دلیل سقوط صنایع نساجی متروکه گردید (Tiesdell et al., 1996). از سال ۱۹۸۳ میلادی این فضا با اقدامات ذیل به اولین پارک میراث فرهنگی- شهری بریتانیا در جذب گردشگر فرهنگی بدل گردید (Ibid) (شکل ۳).

احیاء آثار باستانی منطقه دینز^{۲۰} و آثار تاریخی مانند کانال ها، انبار ها و پل ها؛ ایجاد کاربری های فرهنگی- تفریحی- تجاری در تبلوری نمادین مانند موزه ها و مسیر های عبور پیاده و کالسکه و عبور کانال های گردشگری؛ ایجاد و احیاء فضاهای مسکونی سرزنده در ترکیبی از فناوری های فرهنگی جدید در فضا و در عین حال افزایش کیفیت و هویت زندگی محلی (Ibid).

هیپ- هاپ^{۲۱} یک پدیده فرهنگی جدید در آمریکا

«هیپ- هاپ بیانگر فرهنگ محله های فقیر نشین سیاه پوست آمریکایی و نشانگر هویت فرهنگی ایشان است» (Xie et al., 2007) که مفاهیم آن در اعتراض به محدود بودن فضای اجتماعی شان از طریق نمادهایی چون موسیقی، زبان و بیانی پر احساس، دیوارنویسی ها و صحنه های نمایشی شبانه خاص خود در فضاهای عمومی متبلور گردیده

(Source: Viator, 2010)

(Source: a Glob lartistscoalition, 2010)

(Source: Culture Center in Harlem, 2010)

شکل ۴. نمونه موردی، هیپ- هاپ در آمریکا

(Source: Canada.photos, 2010)

(Source: Suite, 2010)

(Source: Canada.photos, 2010)

شکل ۵. نمونه موردی، فضای ادبی - گردشگری پرنس ادوارد در کانادا

علت که ویژگی های منحصر بفردی را به نمایش می گذارند، فراموش نشدنی خواهند بود « (Ibid). و وجه متمایز شهری در تبلور حاصل از رویداد فرهنگی رتردام (۲۰۰۱) را می توان در موارد ذیل خلاصه نمود (Richards and Wilson, 2004) (شکل ۶).

ایجاد جذابیت های کالبدی همچون معماری مدرن و کاربرد معماری آینده به مثابه الگویی از تولیدات هنری آینده و حمایت از هنرهای کاربردی (معماری، طراحی و عکاسی)؛ تقویت جذابیت های غیر کالبدی مانند ویژگی چند فرهنگی بودن و تقویت کار و پویایی شهر به صورتی نمادین؛ تقویت پروژه های بدیع و کوچک که بازدیدکنندگان فرهنگی به دنبال اکتشاف و یافتن فرهنگ فضا بودند تا یک حضور رسمی و مشخص در یک رویداد بزرگ.

جشنواره سونگکران در تایلند و جشنواره نور در فرانسه

علاوه بر همه موارد مذکور می توان از جشنواره های مذهبی - تفریحی بسیاری نیز نام برد. جشنواره هایی چون جشنواره سونگکران در ایالت چیانگ مای^{۲۸} در شمال تایلند و جشنواره نور در لیون فرانسه که اولی بر اساس سنت مذهبی و جشن آب در هنگام سال نو با مراسم آب پاشی آغاز و در نهایت با ادای آیین های مذهبی دیگر در معابد خاتمه می یابد (Parsacity, 2010) (شکل ۷) و دومی بر اساس اعتقادات

سبز آن^{۲۶} (شخصیت اصلی داستان)، پارک ملی جزیره پرنس ادوارد در محل خانه شخص مونتگومری و مکان تولد و زندگی و محل خلق مشهورترین اثرش از طریق حفظ زندگی و اشیاء دست ساز در فضا در لذتی حاصل از انطباقی تخیل گرایانه و اصیل از نقل قول های نویسنده با فضای واقعی توسط گردشگران فرهنگی - ادبی که در فضای فرهنگی جزیره روی می دهد (Ibid). تجربه ای واقعی که از طریق نشانه ها، نمادها، مکالمات غیر رسمی با نگهبانان محل، کسانی که علاقه مند به حفظ همان شیوه زندگی و عدم تحریف آن می باشند، می تواند گردشگر را به نوعی خودآگاهی اجتماعی - تفسیری از فضا نائل گرداند (Ibid) (شکل ۵).

مصدیقی از رویدادهای بزرگ^{۲۷}: (رتردام پایتخت فرهنگی اروپا در سال ۲۰۰۱)

« شهر ها رویدادهای بزرگی مانند نمایشگاه های جهانی و رویدادهای ورزشی را به مثابه ابزاری برای تجدید حیات اقتصادی شان، ایجاد ساختارهای بزرگ و ارتقاء سیمایشان به کار می گیرند» (Richards and Wilson, 2004, 1931). « آنها برنامه ریزی می شوند تا در یک لحظه خاص روی دهند و شامل موقعیت های سیاسی، ملی، هنری - فرهنگی - تشریفاتی و ورزشی هستند « (Urry, 2001, 5) و « به این

(Source: Wikimedia, 2010)

(Source: Sapling, 2010)

(Source: Virtual tourist, 2010)

شکل ۶. نمونه موردی، رتردام پایتخت فرهنگی اروپا در سال ۲۰۰۱

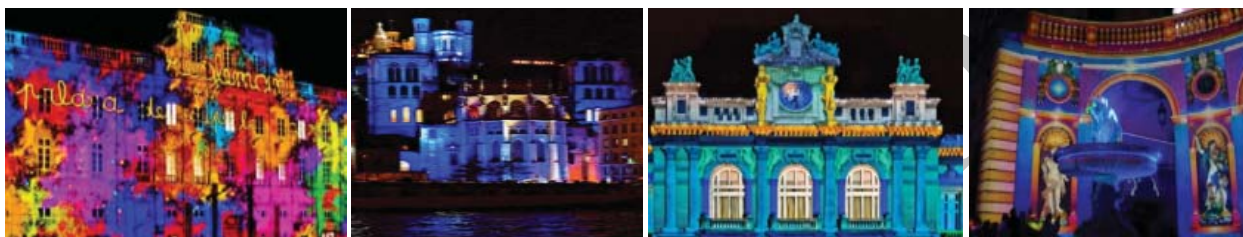
جدول ۳. آزمون تحلیلی - مقایسه ای از چند مصداق جهانی

نمونه موردی	عرصه عمومی	کالبد B				اشتراک نمادین	معنا C	اشتراک نمادین	عملکرد D	تجربه گردشگر فرهنگی
		آثار باستانی B1	آثار فرهنگی (معاصر) B2	آثار تاریخی B3	آثار طبیعی B4					
کسپل فرید در منچستر انگلستان	فضای عمومی باستانی تاریخی	منطقه دینز B1	موزه های فرهنگی فناوری ها B2-1	کاتال های دست ساز ابزارها B3	پل B3	اشتراک نمادین	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها
هیپ-هاپ پدید آمده فرهنگی جدید در آمریکا	عرصه عمومی (خیابان ها و غیره)	مناطق نشین	مناطق نشین	مناطق نشین	مناطق نشین	اشتراک نمادین	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها
فضای ادبی پرنس ادوارد در کانادا	فضای عمومی شهر	موزه الهه «گنشته» B2-1	موزه الهه «گنشته» B2-2	موزه الهه «گنشته» B2-3	موزه الهه «گنشته» B2-4	اشتراک نمادین	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها
رتردام پایتخت فرهنگی اروپا در ۲۰۰۱	فضای عمومی شهر	موزه های معاصر	موزه های معاصر	موزه های معاصر	موزه های معاصر	اشتراک نمادین	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها
مصادیقی در اهمیت نقش جشنواره های مذهبی	فضای عمومی شهر	نمایشگاه ها B2-1	نمایشگاه ها B2-2	نمایشگاه ها B2-3	نمایشگاه ها B2-4	اشتراک نمادین	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها	تاریخی نمادین: کاتال ها و ابزارها

شکل ۷. نمونه موردی، جشنواره سونگگران در ایالت چیانگ مای تایلند
(Source: Parsacity)

شکل ۸. نمونه موردی، جشنواره نور در لیون فرانسه
(Source: Parsacity, 2010)

محتوایی اشتراکات نمادین مؤلفه ها است. لذا مؤلفه های فرهنگ در فضاهای شهری مذکور در جذب گردشگر فرهنگی، نه با اشتراکات نمادین بلکه خود امری نمادین بوده اند که در ارتباطاتی پیوسته در جذب گردشگر فرهنگی نقش مؤثری دارند و نتایج کلی حاصله در نتیجه گیری به تفصیل ارائه می گردد.

مذهبی- اسطوره ای در هشتم دسامبر برگزار گردیده که ریشه آن به سال ۱۶۴۳ میلادی که شهر به طاعون گرفتار شده بود، بازگشته که مردم با شادی، روشن نمودن شمع و نورپردازی بر روی بناها و سایر فعالیت های تفریحی- مذهبی و هنری در کلیسای فوریر^{۲۹} به مدت چهار روز، به جشن و شکرگزاری می پردازند (همان) (شکل ۸).

نتیجه گیری

با استفاده از روش تحلیل محتوای متن می توان «فرهنگ شهری» را چنین تعریف نمود؛ «شهر همچون متنی فرهنگی است که ارزش های آن اعم از تاریخ، هنر، عادات، باورها (افسانه ها، اسطوره ها و همه قصه های مردمی)، اعتقادات، آداب و رسوم، سنت ها، دانش ها، شیوه زندگی و خلاصه هر آنچه به یک ملت تعلق دارد، از طریق فضاهای کالبدی فرهنگی (میراث فرهنگی، آثار فرهنگی- طبیعی معاصر) و تعامل و مشارکت اجتماعی افراد در فعالیت ها توسط مجموعه ای از نشانه ها و نمادهای کالبدی و غیر کالبدی (نمادهای فرهنگی، آیین ها و تشریفات و غیره) در ارتباطاتی نمادین در عرصه عمومی شهر تبلور می یابند».

تعریف فوق که حاصل جمع بندی تحلیلی دیدگاه اندیشمندان مربوطه است، فرهنگ شهری را به گونه ای مغلوب و در ارتباط با مخاطبان فضا تعریف می نماید؛ در صورتی که در بررسی ویژگی های تجارب گردشگر فرهنگی و همچنین بررسی مصادیق جهانی به امکان

یافته های پژوهش

نتایج حاصل از بررسی دیدگاه اندیشمندان (جدول ۱) و لذا آزمون تحلیلی حاصل از بررسی و مقایسه مصادیق (جدول ۳) حاکی از آن است که فرهنگ شهری واجد مؤلفه هایی است و بدین ترتیب تحلیل و مقایسه مصادیق در ابتدا مؤید آن است که گردشگران فرهنگی به دنبال تجاربی موثق و واقعی از فرهنگ شهری بوده و لذا مؤلفه های مذکور دربرگیرنده زیر مجموعه هایی است که در جذب گردشگر فرهنگی نقش مؤثری دارند (جدول ۳). به بیان دیگر بررسی، مقایسه و تجمیع مصادیق، حاکی از آن است که گردشگری فرهنگی در فضای شهر تحت تأثیر مؤلفه های فرهنگ شهری بوده که خود متأثر از مؤلفه های فضای شهری می باشد. لذا فرد ابتدا با کالبد و متن فرهنگی شهر ارتباط یافته و از طریق تنوعی از عملکردهای فرهنگی- تفریحی و ارتباط و تعاملات اجتماعی- فرهنگی اش با فضا و ساکنان به معانی برخاسته از فرهنگ شهری گذشته و معاصر (بستر فرهنگی و جامعه شناسانه حاصل از ارزش های فرهنگی) در فضا های عمومی شهر ناآل می گردد. از سوی دیگر آنچه در بررسی نمونه های موردی مشهود است تکرار

تجاریبی موثق و واقعی در عرصه عمومی و نمادین تجربه می نماید. چرا که عرصه عمومی پایه‌ای‌ترین جزء فرهنگ در فضای شهری بوده که هر سه مؤلفه دیگر را در بر می‌گیرد. لذا ترکیب به هم پیوسته و نمادین از مؤلفه‌های مذکور در جذب گردشگر فرهنگی در ارتباط با تجربه موثق گردشگر فرهنگی در جذب ایشان تأثیر گذارند.

پی نوشت ها

1. Stevenson
2. Janathan Raban
3. Barthes- R.
4. Lewis Mumford
5. Benjamin-w.
6. Sharon Zokin
7. Camillo Site
8. Patrick Geddes
9. Jane Jacobs
10. Bacon
11. Amos Rapoport
12. Manuel Castells
13. Rob Krier
14. shulz
۱۵. جهت مطالعه بیشتر رجوع شود به رساله دکتری نگارنده دوم تحت عنوان "رویکردی تحلیلی به تأثیر و نقش فضای شهری در جذب گردشگر فرهنگی"، ۱۳۹۰.
۱۶. Flaneur: نمایانگر شاعر، هنرمند و دوره گردی است که با پرسه زنی در شهر قرن ۱۹ پاریس، به شیوه ای از تجربه فضای شهری می رسد.
17. (ETC): European Travel commission
18. (WTO): World Tourism Organization
19. Castle field in Manchester
20. Deans gate
21. Hip- Hop
22. Harlem and Bronx
23. Prince Edward
24. L.M. Montgomery

مشارکت و تعامل اجتماعی گردشگر با فضای موثق و واقعی مرتبط با فرهنگ شهری اشاره گردید. لذا باید تعریف فوق را این گونه کامل نمود؛ «فرهنگ شهری با مؤلفه‌های کالبدی و غیر کالبدی مذکور در عرصه عمومی و در مجموعی از ارتباطات نمادین که در این میان مخاطبان فرهنگی فضا در ارتباط و تعاملات فرهنگی- اجتماعی واقعی و موثق با آنها به تجارب و تفاسیری فردی نائل می‌گردند». مؤلفه‌های نهفته در این تعریف عبارتند از: عرصه: فضا‌های عمومی شهر؛ کالبد: مرتبط با متن فرهنگی و تاریخی شهر، عملکرد: دربرگیرنده تنوعی از فعالیت‌های فرهنگی- تفریحی در ارتباطات، مشارکت و تعاملات اجتماعی ایشان، معنا: جذابیت‌های برخاسته از فرهنگ شهری (بستر فرهنگی و جامعه شناسانه حاصل از ارزش‌های فرهنگی).

بررسی دیدگاه اندیشمندان حاکی از آن است که مؤلفه‌های مذکور در به هم تافتگی و ارتباطات نمادین مؤلفه‌های فرهنگی مذکور در جذب گردشگر فرهنگی نقش مؤثری دارند. از سوی دیگر آنچه در بررسی نمونه‌های موردی مشهود گردید، تکرار محتوایی اشتراکات نمادین مؤلفه‌ها می‌باشد. لذا مؤلفه‌های فرهنگ در فضاهای شهری مذکور نه با اشتراکات نمادین بلکه خود به صورت نمادین و در ارتباطی به هم پیوسته بوده که با توجه به لزوم تجارب موثق و واقعی گردشگر فرهنگی در تحلیل، مقایسه و لذا تجمیع مصادیق، مؤلفه‌های فرهنگ شهری با تعاریف ذیل در جذب گردشگر فرهنگی نقش مؤثری دارند.

۱- مؤلفه کالبدی فرهنگ شهر در تبلوری نمادین بوده که می‌تواند؛
 ۲- آثار فرهنگی معاصر در ارتباط با فرهنگ شهر؛
 ۳- کالبد طبیعی- تفریحی، بر اساس توان‌های آن فضا، باشد.
 - مؤلفه عملکردی فرهنگ شهری در برگیرنده فعالیت‌های نمادین تفریحی، مذهبی، هنری، مرتبط با موضوعات تاریخی- ملی، اسطوره‌ای، علمی- فناوری، ادبی، قومی- اجتماعی و عقیدتی- سیاسی گردشگران با فضای فرهنگی و یا طبیعی و فعالیت‌های فرهنگی شهر و با افراد بازدید کننده و ساکنان بومی در قالب موزه‌ها و نمایشگاه‌ها (به طور ثابت) و یا گالری‌ها و نمایشگاه‌ها، رویدادها و جشنواره‌ها (به طور موقت) است که بازتابی از ویژگی‌های واقعی مربوط به آن فضا بوده و لذا سبب تعاملات اجتماعی گردشگران با یکدیگر و با فضای واقعی و موثق می‌گردد.

- گردشگر فرهنگی در ارتباط با تجارب موثق مؤلفه‌های کالبدی و عملکردی فرهنگ شهری به برداشت‌ها و نهایتاً ایجاد معانی متفاوتی همچون هنری، تاریخی- ملی، اسطوره‌ای، علمی- فناوری، ادبی، تفریحی، قومی- اجتماعی، مذهبی، سیاسی- عقیدتی برخاسته از فرهنگ آن فضا نائل می‌گردد.

- گردشگر فرهنگی مؤلفه‌های نمادین کالبد، عملکرد و معنا را در

Management of the Impact of Cultural Tourism up on Urban Resources and Economies, picture project, European commission.

11. Fawcett, C; Cormack, P. (2001). *Guarding Authenticity at literary Tourism Sites*. Journal of Annals of tourism Research, V .28. No.3. 686-704.

12. Fox, R. (2001). *Croatian Tourism: Consuming Culture, Affirming Identity*. proceeding of the 1st international seminar on culture: A Driving Force for Urban Tourism-Application of Experiences to Countries in Transition; 18-19 May, Dubrovnik, E.D. in Zagreb: Institute for International Relation, pp: 7-20.

13. Glob alartistscoalition. (2010). Retrieved from www.glob alartistscoalition.org (2010/08/27).

14. Gospodini, A., (2001). *Urban Design Urban Space Morphology, Urban Tourism: An Emerging New Paradigm Concerning Their Relationship*. Journal of European planning Studies, Carfax Publishing, vol.9, No.7, 925-934.

15. Gospodini, A., (2002a). *European Cities and Place Identity*. Discussion Paper Series, vol. 8, No.2. 19-36.

16. Gospodini, A., (2002b). *European Cities in Competition and the New Uses of Urban Design*. Journal of Urban Design. Vol.7. No. 1. 59-73.

17. Jelincic, D. A., (2001). *Croatian Cultural Tourism Development Strategy*. proceeding of the 1st international seminar on culture: A Driving Force for Urban Tourism-Application of Experiences to Countries in Transition; 18-19 May, Dubrovnik, E.D. in Zagreb: Institute for International Relation, pp: 1-6.

18. Lagroup, Interarts, (2005). *City Tourism and Culture the European Experience*. A Report of the Research Group of the European travel commission and of the world tourism organization, Brussels, pp:1-5, 23-35, 123-124.

19. Lord, G. D., (1999). *The Power of Cultural Tourism*,

۲۵. تجربه اصیل همان موضوعی است که اولین بار مک کانل (۱۹۷۶-۱۹۷۳) آن را اصالت در تجربه گردشگر در فضای فرهنگی عنوان نموده و گردشگران را به ماجراجویانی تشبیه می نماید که برای کشف اصالت فرهنگی فضا تلاش می کنند.

26. Anne of green Gables

27. Mega Events

28. Songkran Festival in Chiangmai

29. Fourviere

فهرست مراجع

۱. استیونسون، دبورا، (۱۳۸۸)، شهرها و فرهنگ های شهری، ترجمه رجب پناهی و احمد پور احمد، چاپ اول، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری، تهران.

۲. آشوری، داریوش، (۱۳۸۱)، تعریف ها و مفهوم فرهنگ، چاپ دوم، نشر آگه، تهران.

۳. پاپلی یزدی، محمد حسین و مهدی سقایی، (۱۳۸۶)، گردشگری (ماهیت و مفاهیم)، چاپ دوم، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، تهران.

۴. جهان بین، نیما، (۱۳۸۸)، مفهوم ماهیت شهر و معرفی شاخص ها و معیار های سنجش آن در دوران معاصر، مجله هویت شهر، شماره ۴، دانشکده هنر و معماری واحد علوم و تحقیقات تهران دانشگاه آزاد اسلامی، تهران ۲۶-۱۵.

۵. حبیب، فرشته، (۱۳۸۸)، تحلیلی از تعامل فرهنگ و کالبد شهر، مجله هویت شهر، شماره ۴، دانشکده هنر و معماری واحد علوم و تحقیقات تهران دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ۹۴-۸۳.

۶. مامفورد، لویی، (۱۳۸۵)، فرهنگ شهرها، ترجمه عارف اقوامی مقدم، چاپ اول، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهر سازی و معماری، تهران.

۷. مددی، الهام، (۱۳۸۵)، طراحی کالبدی یک فضای شهری در راستای هویت بخشی به آن، پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشکده ی هنر و معماری، دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ۶۰-۱.

8. Canada photos. (2010). Reteieved from [http:// www.canada photos.com](http://www.canada photos.com) (2010/08/27).

9. Culture Center in Harlem. (2010). Retrieved from <http:// h2c2 harlem.com> (2010/08/27).

10. Dumont, E; Ruelle, C; Teller, J. (2005). *Pro- Active*

- Keynote Presentation*. Speech to Wisconsin Heritage tourism conference. Lac du Flambeau. Wisconsin, 17 September. Available at: http://linkbc.ca/torc/downs1/Artcl_PowerCulturalTourism-GL.pdf
20. Parsacity. (2010). Retrieved from www.Parsacity.com (2010/08/27).
21. Penine Waterway. (2010). *Castlefield Canal Basins, Manchester*. Retrieved from <http://www.penninewaterways.co.uk/manchester/castlefield.htm> (2010/08/27).
22. Rethinking Cities Ltd. (2007). *Where is the Soft City Now?* Retrieved from www.rethinkingcities.net/upload/file/WhereistheSoftCity (2010/08/02).
23. Richards, G; Wilson, J. (2004). *The Impact of cultural Events on City Image: Rotterdam, cultural capital of Europe 2001*. Journal of urban studies. v .41, No. 10. 1931-1951.
24. Sapling. (2010). Retrieved from <http://www.sapling.info> (2010/08/27).
25. Schouten, F., (2001). *Effective Communication with Visitors at Heritage Sites*. Proceeding of the 1st international seminar on culture: A Driving Force for Urban Tourism- Application of Experiences to Countries in Transition; 18-19 May, Dubrovnik, E.D. in Zagreb: Institute for International Relation, pp: 21-42.
26. Suite. (2010). Retrieved from <http://www.suite101.com> (2010/08/27).
27. Tiesdell, S., Oc, T., Heath, T., (1996). *Revitalizing Historic Urban Quarters*. An Imprint of Butterworth, Heinemann: Architectural press.
28. Urry, J. (2001), *Globalising the Tourist Gaze*. Copyright by Department of sociology, Lancaster University.
29. Viator. (2010). Retrieved from <http://www.viator.com> (2010/08/27).
30. Virtual tourist. (2010). Retrieved from <http://www.virtualtourist.com> (2010/08/27).
31. Wikimedia. (2010). Retrieved from <http://upload.wikimedia.org> (2010/08/27).
32. Xie, F. P., Osumare, H., Ibrahim, A., (2007), *Gazing the Hood: Hip- Hop as Tourism Attraction*, journal of tourism management, 28, 452-460.
33. Zukin, S. (1995). *The Culture of Cities*. United Kingdom: Black well publishing ltd.